

-Kitap İncelemeleri.Book Reviews-

Yeni Sinefili

İnceleyen: Tezcan Kaplan

Bilge Demirtaş'ın çevirisiyle Yort kitabın sinema dizgesinde yer alan bu ince kitap, sinemaya dair ufuk açıcı tartışmalar sunmaktadır. Kitabın yazarı olan Girish Shambu, biz sinema izleyicilerine ve araştırmacılarına, sinefili olmağın yaşadığı dönüşümü idrak edebileceğimiz patikalar açıyor. Kitabın kulağa hoş gelen ama bir o kadar da anlam yükü olan başlıklarını, bu açılan patikalar gibi görebiliriz. Kitabı açar açmaz hemen şu başlıklar dikkatimize mazhar oluyor: yeni bir tür aşk, "orada" ve "başka" yerde, bitmek bilmeyen yaz, mancınık, elektronik agora, hastalık ve sağlık, mobil bir sinefili vd. Buraya dâhil etmediğim bir bu kadar daha başlık olduğunu düşünürsek, hepi topu 96 sayfa olan bu kitaba ilgimizin artması hayli yüksek. Ortalama üç sayfada bir başlık değişiyor. Kitabın içeriği, bir nevi biçimine de bulaşmış gibi. İçerik ve biçimin birbirini tamamlamasını daha anlaşılır kılmak için birkaç başlığı açmak gerekir. "'Orada' ve 'başka' yerde' başlığında, Shambu, iki tür sinema deneyiminden bahseder. Sinemanın temel hüviyeti bize imgeler sunmasıdır. Bu imgelerin duyularımıza doğrudan temas etmesi kendi içinde bir ilişkilene düzeyi taşır. Film adeta bizim üstümüze imgeleriyle birlikte çöker, bizi kendi "oradalığına" taşır. Bu noktadan sonra artık karşımızdaki bir filmde söz edemeyiz, duyularımızın yüzeyinde gezinen ve düşüncelerimizi zorlayan içerimizdeki bir filmde söz edebiliriz. Fakat bu içerideki, film bittikten sonra, yerinde duramayan bir çocuk gibi dışarı çıkmak ister. Orada olan an(ı), geleceğe taşınmak ister. Ve onu bir bütün olarak hatırlamamız da gerekmez, bir imge başka bir yerde ve zamanda aniden çıkıp gelebilir. İmgenin geldiği benle gelmiş olduğu ben arasında bir uçurum uzanır. Yeni sinefili, tam da bu uçurumu çağın ruhuna göre yeniden değerlendirir.

Shambu yeni sinefiliyi, aslında, Deleuze'ün *Zaman İmge'nin* son bölümünde işaret ettiği elektronik imge çağına yerleştirir. "Bitmek bilmeyen yaz" bölümünde, yeni sinefilinin kavramsal gelişimi için, Deleuze'ün *Müzakereler* kitabındaki *Şefaatçiler* denemesinden ilham aldığını dile getirir. Deleuze, sohbetlerden oluşan bu kitabında, denetim toplumu ve disiplin toplumu arasında bir ayırım yapar. Bir kapatılma mekânından (okul, ev, aile, hastane vd.) diğerine geçen süreksiz tahakkümün altında değiliz artık, gündelik hayatın her noktasına sızan sürekli tahakkümün içindeyiz. Birinin diğerinden ne kadar daha kötü olduğunu düşünmektense, yeni direniş yolları bulmak daha önemlidir. Shambu, bu direnişin sinematik halini sinefili olmağın dönüşümünde bulur. Hangi tahakküm altında olursak olalım, o tahakküm ilişkilerinden sızan ve aslında onlardan geçen bir direniş çizgisi oluşturulabilir. İnternette birlikte gelişen yeni sinefili, bir filmi izleme, deneyimleme, yorumlama gibi tüm insani faaliyetlerimizin değişiminde kök salar. Artık filmleri bir perdeden çok bir ekranda kendi yaşam ritimlerimize göre izliyor ve onlar hakkında her çeşit grafiğe ve yoruma anında-izlerken ulaşabiliyoruz. Sinema izleyicisi ve araştırmacısı, farklı yörüngelere dâhil olarak, internette sörf yapar gibi, sinemanın o "başka yerde"liğini sürekli devinen bir modülasyonda deneyimlemektedir. Kitabın içeriği ve biçimi birbirini tamamlar derken bunu kastetmişim. Başlıklar bir internet sekmesi gibi açılır ve hemen kapanır, hızlı ve etkilidir. Bir başlıktan diğerine sörf yaparız.

Elektronik imge çağında, bloglar, sosyal medya platformları, film izleme sitelerinin yorum pencereleri ve daha pek çok dijital uzam, bir adımlık mesafededir. Teknolojik gelişmelerle birlikte, sinemanın “orada”sı “başka yer”inden uzak değildir artık. Filmdeki bir imgenin üzerimizdeki şokunu deneyimleyen başka bir izleyicinin/araştırmacının algılanımına, duygulanımına ve düşüncesine ulaşabilmek “elektronik bir agora”da olup biter. Bu agorada, filmlerle beraber ortaya çıkan her etki, duyumsal ve düşünsel bir veri haline gelir. Kamusal bir alanda filmleri izler ve yorumlarız. Bu alanın bir ev olması bu gerçeği değiştirmez. Bir sinema salonundan (kamusal alandan) evimize (özel alana) gelmeyiz. Özel ve kamusal alan diye iki ayrı alan yoktur. Kendisi kamusal bir alan haline gelen evimizin bir odasında, bir internet sekmesinden diğerine geçeriz. O halde, sinema izleyici ve araştırmacısı, artık sadece estetik bir deneyim yaşamaz. Dünyayla olan ilişkimiz değiştiği için, bir filmi izlemek ve yorumlamak, aynı zamanda etik-politik bir eylemdir. Shambu’nun, Daney’den alıntılıdığı şu veciz söz daha açıklayıcı olacaktır: “sinefil sadece sinema ile kurulan özel bir ilişki değildir; sinema aracılığıyla dünya ile kurulan ilişkidir” (2020: 37).

Shambu’nun sinefilinin dönüşümüyle işaret etmek istediği şey, dünyayla bizim aramızdaki değişen ilişkidir. Deleuze, dünyayla insan arasındaki bağ kopmuştur der. Bu bağ onarabilmek yaşamdan yeni olanaklar çıkarabilmekle mümkündür. Shambu’nun yeni sinefilisini, bu olanaklardan biri olarak okuyabiliriz.